

NGA MAHI

A TE

HUI O TE HAHI MAORI

O TE TAKIWA O

HERETAUNGA

I TE PIHOPATANGA O WAIAPU,

I HUIHUI KI OMAAHU, APERIRA 7, 1874.

NAPIER :

PRINTED BY DINWIDDIE, MORRISON & CO.,

“ HERALD ” OFFICE.

1874.

NGA TANGATA O TENEI HUI.

UPOKO.

* TE PIHOPA O WAIAPU.

MINITA.

VEN. W. L. WILLIAMS	...	...	...	Atirikona o Waiapu.
REV. T. HUATA	...	...	...	Te Wairoa.
REV. S. WILLIAMS	...	...	...	Te Aute.
* REV. H. POHUTU	...	...	...	Nukutaurua.

MANGAI REIMANA.

* PITA TAUHOU	...	...	...	...	Nukutaurua.
(Kahore)	...	...	...	...	Nuhaka.
* TE OTENE PIKOWAI	...	...	...	...	Te Wairoa.
(Kahore)	...	...	...	...	Te Wairoa.
* HOERA TE KAHU	...	...	...	...	Mohaka.
NOA TE HUKU	...	...	...	...	Omaahu.
HENARE TOMOANA	...	...	...	...	Pakowhai.
(Kahore)	...	...	...	...	Waiohiki.
* NIKERA	...	...	...	...	Te Pakipaki.
(Kahore)	...	...	...	...	Te Aute.
(Kahore)	...	...	...	...	Ruataniwha.
(Kahore)	...	...	...	...	Porangahau.
(Kahore)	...	...	...	...	Waimarama.

* Kihai enei i tae ki te Hui.

HE KI

NA TE HUI O TE HAHĪ MAORĪ O TE TAKIWA O HERETAUNGA I WHAKAPUAKINA I TE TAU 1874.

I.—MO TE KURA RATAPU.

Tetahi mate nui o te Hahi i tenei wa, ko nga tamariki e whakatupuria kuwaretia ana, kahore e whakaakona ki nga tikanga o te Rongo-pai. Me titiro tenei mate e nga tangata o ia wahi, o ia wahi, ka whakaputa ai i te whakaaro kia whakaakona nga tamariki i nga Ratapu, kia tokomaha hoki nga kai-whakaako, kia mama ai te mahi.

II.—MO NGA WHARE-KARAKIA KIA HANGAA.

Kia puta he kupu ma tenei Hui ki nga Rangatira me nga tangata o nga kaainga kahore ano he whare, kia hohoro-tia te whakatu i nga whare-karakia, i nga whare-minita. Ahakoa kua mahia tenei kupu i era tunga o te Hui, kahore ano i rite.

III.—MO TE PUREI KAARI.

Tetahi mahi nui, kei nga kaainga katoa nei, he purei kaari, na nga wahine, na nga tamariki, na nga tane; heoi kia puta he kupu ma tenei Hui, kia mutu tera mahi; kia tahuri ia tangata, ia tangata ki te ako i tana tamaiti ki tetahi reta, ki era atu mea pai hoki o te Hahi.

IV.—MO NGA MANGAI REIMANA.

He kupu tenei na tenei Hui ki nga tangata o nga kaainga o tenei Takiwa, kahore ano i tuku tangata mai ki roto ki te Hui o te Hahi Maori, kia tahuri mai ano ratou ki tenei mahi, kia tukua mai ano hoki he Mangai mo ratou ki roto ki te Hui i enei wa e takoto ake nei; kia ngahau ai te rapu i nga tikanga e tupu pai ai te mahi a te Hahi.

V.—MO TE KORE MINITA.

Kei te pouri tenei Hui ki te kore Minita mo te nuinga o nga kaainga o tenei Takiwa. He korero hoki tenei ki te Pihopa, me kore e kitea e ia etahi tangata, o hea ranei, hei Minita mo aua kaainga nei.

VI.—MO TE HUI O TE TAU 1875.

Ko te kaainga mo te Hui o te Hahi, i tenei tau e haere ake nei, ko Te Aute.

HE KI KUA WHAKAPUAKINA I ERA TAU.

I.—MO Nga Mahi a Nga Pariha.

E pai ana kia waiho nga tikanga a te Hui o te Hahi Maori o te Takiwa o Turanga, mo nga mahi a nga Pariha, hei tikanga mo te Hahi o tenei Takiwa.—1871.

II.—MO TE TANGIHANGA TUPAPAKU.

E whakaae ana tenei Hui ki te he o tenei mahi o te tangihanga tupapaku, he mahi whakarawakore i te pani, i te pouaru. He whakahau hoki tenei ki nga tangata o tenei Takiwa, kia whakarerea taua mahi.—1871.

III.—MO TE KAWA I TE RONGO-PAI.

Kia puta te whakaaro o nga tangata o ia kaainga, o ia kaainga, o tenei Takiwa ki te kohikohi i etahi moni mo te kawa i te Rongo-pai ki nga tauwi, ki nga mea kahore ano kia rongo noa ki te mahi whakaora a Te Karaiti.—1871.

IV.—MO Nga Kai-whakaako.

He kupu tenei kia puta ano te whakaaro o ia pariha, o ia pariha, kia kohikohia he oranga mo nga kai-karakia e karangatia nei he “kai-whakaako” te ingoa.—1871.

V.—MO Nga Kura.

1. Kia puta te whakaaro a te iwi, i nga kaainga kahore ano kia rato i te kura mo a ratou tamariki, kia whakaturia he kura mo ia kaainga, mo ia kaainga.

2. Kia tirohia e nga tangata o te Hahi, i nga wahi e whai kura ana mo nga tamariki, tetahi tikanga e whakaakona ai nga tamariki o te kura ki nga tikanga o te Rongo-pai, kia pakari ai to ratou matauranga.

3. Ko te tikanga pai mo te kura i Te Aute, kia tiro-tirohia i ia wahi, i ia wahi, etahi o nga tamariki kakama ki te ako, o nga mea ata noho, hei tamariki mo taua kura; me kore e puta i reira etahi tangata whai-whakaaro ki nga mahi a te Hahi i roto i enei wa e takoto ake nei.—1872.

VI.—MO Nga Kaainga Minita-kore.

Kia puta te kupu a tenei Hui ki te Pihopa, me kore e kitea e ia tetahi tikanga e tu ai he Minita mo nga kaainga kahore nei he Minita.—1872.

VII.—MO NGA TAITAMARIKI.

Kia puta te kupu a tenei Hui ki nga tangata whakaaro o te Hahi puta noa i tenei Takiwa, kia whakahaua nga taitamariki o ia wahi, o ia wahi, kia tahuri ki te korero mo te whakaunga; kia ata mohio ai ratou ki nga tikanga o te Rongo-pai, kia whiwhi ai hoki ki te pai i runga i te karakia.—1872.

VIII.—MO NGA WHARE-KARAKIA KIA HANGA.

Ko nga tangata o nga kaainga kahore nei he whare-karakia, kia puta to ratou whakaaro kia hangaa he whare karakia mo ratou.—1872.

TAPIRI.

TE WHAIKORERO A TE UPOKO, APERIRA 7, 1874.

E HOA MA, E NGĀ MINITA, E NGĀ MANGAI O TE IWI;—

Ka roa te takiwa i muri o tera hui o tatou, no Tihema rawa o te tau 1872. He raruraru i taua wa i kore ai e rite te haere mai o ngā tangata o te nuinga o ngā kaainga. Inaianei ka whakamatauria ano te Hui me kore e kitea tetahi pai i roto. Tirohia te ahua o te Hahi i te tuatahi. I te tae-nga mai o te whakapono ka tere katoa mai te tangata ki te tango. He mea hou i reira, i whakaarohia hoki ngā pai e puta mai ana i runga o te whakapono. Te mahi maori onamata he whawhai anake, i tenei tau, i tenei tau. I homai te Rongopai hei pehi i te mea tawhito. Heoi, ko te mea nui rawa o te Rongopai he whakamohiotanga i te tangata ki te Atua pono, ko te maunga hoki o te rongo i roto i a Ihu Karaiti, me te oranga tonutanga mo te tangata e whakapono ana ki a ia. E tere haere ana te whakapono taea noatia te takiwa o ngā whawhai. Te take o ngā raru i tupu mai na chara i te maori anake, ehara i te pakeha anake, engari no raua tahi. Na ka puta te he o te Hauhau me ona kino katoa, ka whakatika ngā iwi o tenei wahi hei awhina mo te Kawanatanga.

Ko te tapiri o te whawhai ko ngā kino katoa me te mataotao haere hoki te whakapono. E haere pai ana te tokomaha i mua; i muri mai ano ka hoki ki te he, a ka puare te ara mo ngā he katoa o te ngakau maori; ko te nui rawa hoki he haurangi me te whakarere i te karakia.

Inaianei ka mutu te whawhai ka hoki mai ano ngā pai o te rangimarie. Kia puta to tatou uaua me kore e whakahoutia te whakapono.

Kua whakaturia ngā Hui o te Hahi Maori ki era wahi o Nui Tirani, e kitea ana hoki te pai o roto. Kei konei ngā whakahaere tikanga mo ngā mea hei whakatupu i te hahi; Ka kitea hoki he mahi pai e tetahi Hui ka waiho tera hei tauira mo era atu Hui.

Ko te mea tuatahi he titiro ki te ahua o te Hahi Maori. Ki te mea e ora ana te rakau, tera ka tupu, ka nui ano ngā

hua. Ko te Hahi hoki, ki te mea e ora ana ka tupu haere, ka kitea hoki nga hua o te tika, o te tapu.

Tirohia te ahua o to tatou Hahi; engari ka nui nga mea e pouri ai tatou; kahore ano kia maranga noa i roto i nga raru o mua.

Ko te tohu nui o te ora he hiahia ki nga hui karakia, kia kaua e noho noa iho i tona whare i tona whare.

Ko tetahi tohu hoki kia pumau ona kai karakia hei whakahaere i te karakia o te tokomaha.

I era wahi o Nui Tirani kua motuhia, i roto i enei tau e rua, etahi tangata Maori hei minita, ki Akaroa, ki Otaki, ki Taranaki, ki Hauraki ki Ngapuhi hoki. I mua ko Ngatiporou te iwi i kakama ki tenei mahi. Tokoono hoki nga Minita kei Waiapu puta noa ki Turanga; tokorua kei te Wairoa kei Nukutaurua. Kahore kau o Heretaunga. Ko te tikanga ataahua tenei ki ta te Atua titiro hei whakatupu i te Hahi. I whakaritea hoki e te Karaiti nga Apotoro i te timatanga me nga akonga e whitu tekau. Na nga Apotoro hoki i ki kia whakaturia he Minita ki tera kaainga ki tera kaainga. Ki te kore e whakaaroa tenei e kore e kitea he pai.

Ko tetahi tohu o te pai ko te hanganga i nga whare karakia. He mea whakahonore tenei i te Atua he pai hoki mo te hui o te tangata.

I tera Hui o tatou ka whakapuakina he ki mo nga whare karakia “ko nga tangata o nga kaainga katoa kahore nei he whare karakia kia puta to ratou whakaaro kia hanga he whare karakia mo ratou.” Heoi kahore kau i mana tenei ki.

Ka ora te Hahi ka nui te hui o nga tangata, ka puta mai hoki nga tangata ki te Hapa a te Ariki, ina hoki ko te tino tohu tenei o te tika.

Kua puta te uaua o te Kawanatanga ki te whakatu i nga kura Maori. I te tuatahi e tere ana te mahi i nga kura ki Pakowhai ki Omaahu. E iti haere ana te huihui o nga tamariki inaianei. Me titiro te take nana i arai nga tamariki. Tera pea te raru kei te kai ma nga tamariki o tawhiti. E taea ano tenei te whakaaro e nga Komiti o te Hahi.

Kei te mahi te kura o te Aute engari ma nga tangata e haere e titiro ki te ahua.

Te mahi ma tenei Hui he tiroiro he hurihuri i nga mea e pai ai ta tatou mahi. Ko nga mea e he ana me whakato-

tika; ki te kitea hoki, he pai te mahi a tetahi moka o te Hahi, me mahi e tatou taua mahi.

Kia puta ta tatou inoi ki te Atua kia homai tona Wai-rua Tapu. Ma tana akoranga, ma te kaha hoki e homai ana e Ia, ka whai hua ai ta tatou mahi. Mana e whakahaere o tatou whakaaro me a tatou korero, kia riro mai ai he pai i roto i to tatou Hui.

